

Gondolatok Mácza Mihály: Válogatott tanulmányok. Fejezetek Komárom és Alsó-Csallóköz történetéből című könyvéhez

SZÁMADÓ EMESE¹

Komárom újabb kori történetével foglalkozó kutatók, vagy csak érdeklődők óhatatlanul is eljutnak *Mácza Mihály* nevéhez, aki 1970-től 2015-ig az észak-

komáromi Duna Menti Múzeum történész-muzeológusaként dolgozott, létrehozta és gyarapította a múzeum újabb kori történeti gyűjteményét, megrendezte a Komárom 1849 és 1945 közötti történetét bemutató, valamint a város híres szülötteinek, Jó-

kai Mórnak és Lehár Ferencnek emléket állító állandó kiállításokat; 1974-től titkára volt, jelenleg elnöke az Észak-Komáromi Múzeumbarátok Körének és közel 10 éven keresztül szerkesztette a múzeum *Iuxta Danubium* című évkönyvét (hogy csak a legfontosabb szakmai tevékenységeit említsük).

Történelmi pályafutása alatt a város múltjának legavatottabb ismerőjévé vált, hiszen behatóan foglalkozott Komárom és vidéke politika-, művelődés-, ipar- és településtörténetével.

Helyi és országos, valamint határon túli sajtóban, tudományos folyóiratokban (*Limes*, *Irodalmi Szemle* stb.) jelentek meg cikkei, számos előadást tartott konferenciákon, közművelődési rendezvényeken és több önálló kötetet is publikált.

A *Pro Museum – Társulás a Komáromi Múzeumi Tevékenység Támogatására* polgári kezdeményezés 2015-ben újjára indította kiadvány-sorozatát azzal a céllal, hogy feltárja és megismertesse Komárom és környéke múltját, kulturális és természeti örökségét.

A *Pro Museum* Könyvek első kiadványaként 2015-ben jelent meg a „Válogatott tanulmányok. Fejezetek Komárom és Alsó-Csallóköz történetéből” című kötet, amelyben Mácza Mihály 1975 és 2011 között publikált tizennégy írását adják közre. A gyűjteményes kötet kiadása igazi múzeumi munka lett, hiszen felelős kiadója Csuthy András, a *Pro Museum* elnöke, a Duna Menti Múzeum régésze, a cikkek válogatását, szerkesztését és a sajtó alá rendezés nehéz feladatát Galo Vilmos történész, a társulás alelnöke, a nyomdai előkészítést Szabó László, a múzeum fotósa és Polák Ágnes, a múzeum dokumentátora végezték. Köszönet érte! A kiadó célja egyrészt az volt, hogy Mácza Mihály – gyakran mára már nehezen hozzáférhető – írásai ismét közkinccsé váljanak, másrészt, hogy a *Pro Museum* nevében így tiszteljenek a nyugdíjba vonuló történész gazdag tudományos és közéleti tevékenysége előtt. A könyv születését a Komáromi Közgűjteményi Közalapítványon keresztül Dél-Komárom is támogatta.

A VÁLOGATOTT TANULMÁNYOK:

125 éves a komáromi múzeum

A tanulmány a Duna Menti Múzeum fennállásának 125. évfordulójára 2011-ben megjelent kötetben jelent meg, összefoglalva a Múzeum történetét.

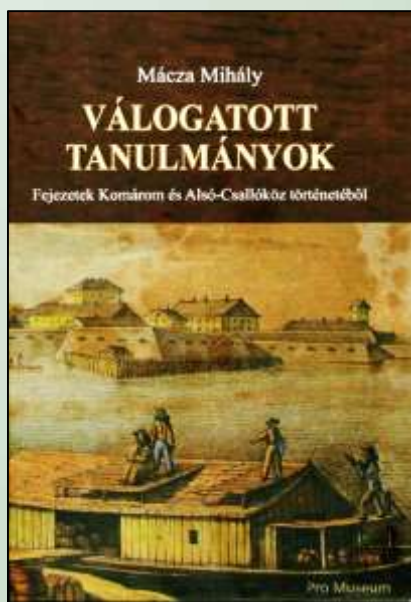
¹ A szerző régész-történész, múzeumigazgató a Komáromi Klapka György Múzeumnál.

Jókai és szülővárosa

Ez a tanulmány 2002-ben külön kiadványként is megjelent, a Zichy-palotában megnyílt új Jókai-kiállítás alkalmával.

A Komáromi Simor-zárda története

Az emberek gyakran nincsenek tudatában annak, hogy milyen „kincsek” birtokában is vannak. Egy-egy fénykép, tárgy, dokumentum, vagy örökölt kézirat ugyanis felbecsülhetetlen eszmei értékkel bírhat a közgyűjtemények, a történészek számára. Éppen ezért érdemes a lomtalanításra ítélt családi relikviákat először a helyi múzeumnak felajánlani. Hátha Ilyen szerencsés helyzetbe került a Duna Menti Múzeum 1994-ben, amikor egy lévai gyógyszerész önzetlen felajánlása révén betekintést nyerhetett a komáromi Simor Zárda és a Szatmári Irgalmas Nővérek által működtetett katolikus elemi leányiskola és óvoda – mindaddig ismeretlen – életébe. A dokumentumok feldolgozását követően Mácza Mihály 1997-ben, az intézmény alapításának 120. évfordulóján jelentette meg a zárda történetét, önálló kiadvány formájában.

Komárom szerepe a dunai hajózásban

Komárom mindenkor történelmének szerves részét képezik a települést körülvevő vizek nyújtotta megélhetési lehetőségek. A Dunának köszönhetően gazdagodtak meg a szekeresgazdák, a kereskedők, a hajósok, a halászok (hogy csak a legfontosabbakat említsük), s neki köszönhető, hogy a legutóbbi időkig fontos szerepet játszott a város a hajógyártásban. Nem véletlen, hogy itt jött létre az országban elsőként egy hajóakompany-biztosító részvénytársaság.

Jókai Komáromi arany embere

Bár az irodalomtörténészek időnként polemizálnak azon, hogy ki is lehetett Jókai Mór „arany embere”, a komáromiak és – a mondhatni komáromivá lett – Mácza Mihály előtt nem kétséges, hogy ez a dúsgazdag kereskedő Domonkos János volt, aki (többek között) annak a bizonyos biztosító-társaságnak alapító részvényese volt. A rá vonatkozó forrásokat gyűjtötte össze és összegezte a szerző ebben a tanulmányban, amelynek külön értéke az a festmény, amely Domonkos Jánost ábrázolja. Bár kissé már koros rajta, azért érdemes összevetnünk azzal a képpel, amely a regény alapján bennünk él.

Az észak-komáromi középiskolák történetének áttekintése

Mindkét nagy komáromi felekezet fontosnak tartotta a színvonalas oktatást. A reformátusok már a 17. sz. legelején létrehozták Kollégiumukat, a jezsuiták pedig a század közepén megalapították kisgimnáziumukat, amely később a bencések kezébe került. E két iskola mellett a tanulmány érinti az észak-komáromi Selye János Gimnázium és a Marianum Iskolaközpont történetét.

A komáromi Jókai-szobor története

A szlovákiai magyarság körében különösen fontos jelentőséggel bírnak a szobrok, amelyek gyakran szimbolikus térfoglalásnak tekinthetők. Ilyen a Jókai-szobor története is, amely magán tükrözi a mindig aktuális csehszlovák politikai helyzetet, ahogy az a tanulmányból is kiténik.

A komáromi temetőkről

A történelmi város történelmi temetőinek talán legjobb ismerője Mácza Mihály, akinek bédekkerével bátran elindulhatunk a komáromi katolikus, református, evangélikus és zsidó temetőbe, az ott nyugvó jeles személyiségek és sírjainak megismerésére, egy igazi temetői kultúrsétára.

A Csehszlovákiai Magyar Dalosszövetség országos dalosünnepé Komáromban 1938-ban

Az énekkari mozgalmak napjainkban is fontos közösségformáló szereppel bírnak, a szlovákiai magyar kisebbség számára pedig mindig fontos az identitásmegőrző szerepük. A két világháború között négy alkalommal rendeztek Csehszlovákiában országos dalosünnepet, az utolsót 1938-ban Komáromban. Ennek a

szervezését, előkészületeit és lefolyását írja le rendkívül aprólékosan a szerző, aki, megalakulásától kezdve tagja az észak-komáromi székhelyű, szlovákiai magyar nyelvű kórusnak, a Concordia Vegyeskarnak.

A fényképezés története Komáromban 1945-ig

A tanulmány 1988-ban jelent meg a Fotográfusok Komáromban, Tatán és Tatabányán című kiadvány részeként és a két Komárom fényképészetének a történetét mutatja be, kitekintéssel az 1980-as évekig.

A Komáromi Egyetértés Munkásdalárda története

A több mint 60 évig, 1983-ig működő Dalárda a komáromi munkásság énekkara volt.

Politikai erőviszonyok alakulása egy dél-szlovákiai határvárosban az első Csehszlovák Köztársaság idején (Komárom 1919-1938)

A kötet – véleményem szerint - talán legizgalmasabb tanulmánya, hiszen a Komárom számára különösen fájó korszak, a két világháború közötti város politikai változásait mutatja be, a helyhatósági választások eredményeinek a tükrében. Az időszakban mindvégig a baloldali (kommunista, de főként szociáldemokrata) és kormánypárti csehszlovák pártok koalíciója dominált. A változást csak az 1937-38-as időszak, a nemzeti összezárodás időszaka hozta, ekkor már Komáromban is a sérelmi ellenzéki pártok (Magyar Nemzeti Párt és az Országos Keresztényszocialista Párt) kerültek túlsúlyba.

Az alsó-csallóközi munkanélküliek mozgalma 1931-1932 telén

Az 1929-1933-as évek világgazdasági válságának szociális hatása Komáromban és vidékén

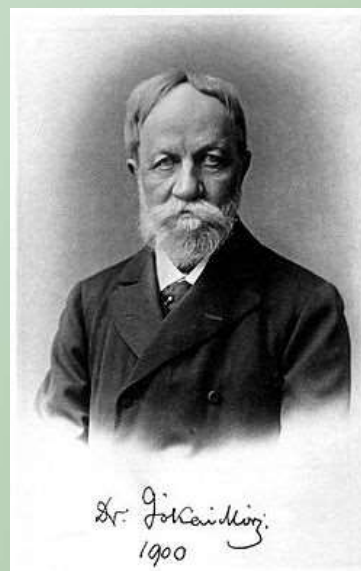
Az utolsó két tanulmány a világgazdasági válság határait vizsgálja Komáromban, ill. Alsó-Csallóközben. Bemutatja a komáromi munkások és a környék szegény földműveseinek a válság alatti sanyarú helyzetét, tiltakozó megmozdulásait, tüntetéseit, ill. az állam részéről ezekre adott válaszlevegéseket.

Mácza Mihálynak a kötetben közölt tanulmányaiból megismerhetjük a 19-20. századi Komárom adottságait, társadalmi, politikai, gazdasági és nem utolsósorban kulturális életét és megbizonyosodhatunk arról, hogy a város és lakói, még a legnehezebb időszakokban is meg tudtak maradni magyarnak.

Az egybegyűjtött tanulmányok jórészt olyan témákat ölelnek át, amelyek első – és több esetben a mai napig az utolsó - feldolgozását a szerző végezte el, a rendelkezésre álló könyvtári, levéltári és múzeumi források alapján.

A kötet másik nagy értéke a benne közölt (a szerző gyűjtéseként meglévő, ill. Galo Vilmos által a hiányzó illusztrációk céljára felkutatott) fényképek, amelyek nagy része eddig publikálatlan volt.

Olyan könyvet tarthatunk a kezünkben, amelyet bátran ajánlok a szakembereknek, az egyes témákkal foglalkozóknak és a Komárom 19-20. századi történelmére iránt érdeklődőknek egyaránt. Mert bár gazdag jegyzetapparátussal ellátott (tehát tudományos igényű és értékű) tanulmányokról van szó, de közérthetően megfogalmazva, s erre csak kevesen képesek!

Komárom város híres szülőtte

A kép forrása:

https://hu.wikipedia.org/wiki/J%C3%B3kai_M%C3%B3r